וועטער:
אמפייסטן קלאר און קיל

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910 PUBLISHED DAILY

# דאס אידישע ווארט

THE GATEWAY OF THE WEST.

THE ISRAELITE PRESS

זון אויפגאנג — 6.14.
זון אונטערגאנג — 6.26.

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדא עסטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאג

Vol. 21, No. 214. Thursday Sept. 24, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג דאנערשטאג יג׳ תשרי, תרצ״ב.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY SEP 30 ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

# היטלעריסטן קריגן זייער הארבע שטראפן

## אנב-אורחא
### פון מארק

### ווען א שוך קוועטשט

איר האט זיכער באמערקט מיט א געוויסער צייט צוריק די נייעס, אז א פארטיע אידן פון ליטע זיינען אפגע־פארן קיין בירא־בידזשאן, באטש זיי האבן צוליב דעם געמוזט אפזאגן זיך פון זייער ליטווישער בירגערשאפט, אפשניידנדיק פאר זיך אויף שטענדיק דעם וועג צוריק.

אפילו פון ארגענטינע איז א צאל אידן אפגעפארן קיין בירא־בידזשאן, — און וויפל מען זאל ניט האבן מגזם גע־ווען פאר די דאזיקע עמיגראנטן די בי־רא־בידזשאנער גליקן, איז עס אבער זי־כער, אז זיי האבן געוואוסט, אז זיי דערווארט דארטן ניט קיין גן־עדן התח־תון.

איר האט ווייטער מסתמא געלייענט אין די צייטונגען וועגן דעם, אז די סא־וועט רעגירונג האט געוואלט ווערבירן אין אמעריקע זעקס טויזנט פאך־ארבע־טער, און זי האט געקראגן דערויף 100 טויזנט אפליקאציעס, — פון וואס א שרייבער־קאמוניסטיקער אין א אידי־שער צייטונג האט גערדונגען, אז די וועלט קערט זיך איבער און דער עמי־גראציע שטראם הויבט איצט אן לויפן אויף צוריק פון אמעריקע קיין סאוועטן פארבאנד, וואס איז נאטירלאך א באווייז, אז קאמוניזם איז א. קיי.

אויב אבער איר זייט א זייטיקער מענש, און באזונדערס אויב איר קריגט בריוו פון קרובים אין סאוועטן פאר־באנד און אויב איר לייענט איינדרוקן פון רייזנדע אין יענעם לאנד, ווייסט איר גאנץ גוט, אז זאל מען נאר עפענען די סאוועטישע גרעניץ און די גרעניצן פון אנדערע לענדער פאר א פרייער אי־בערוואנדערונג, וואלטן מיליאנען סא־וועטישע בירגער געלאפן וואוהין די אויגן טראגן, כאטש איך וועל דערפון ניט דריינגען, אז דער קאפיטאליסטישער סיסטעם איז א. קיי.

* * *

אוודע וואלטן מיליאנען ארבעטס־לאזע און סתם ארימע פון פוילן, ליטע און אנדערע לענדער א לאז געטאן זיך דאן אין סאוועטן פארבאנד, אפילו ווען זיי זיינען ניט קיין קאמוניסטן.

אבער א גרויסער שטראם וואלט זיך אויך געצויגן פון סאוועטן פארבאנד ניט בלויז אין דער ארבעטסלאזער אמע־ריקע, נאר אפילו אינם פאראריטמטן, פארהונגערטן און האלב־פאשיסטישן און דריי־פערטל אנטיסעמיטישן פוילן. יע, עס וואלטן זיך געפונען סאוועטישע אידן, וואס וואלטן געלאפן אפילו קיין רומעניע!

און איך ווייס גאר ניט, וועלכער פון די צוויי שטראמען וואלט געווען גרע־סער.

איך בין אבער זיכער, אז אט די שטראמען וואלטן ניכער געווען ענלאך צו כוואליעס, וואס קלאפן זיך אפ און לויפן צוריק.

די מייסטע געוועזענע סאוועטישע בירגער וואלטן פארזוכט דעם טעם פון פרעמדע צרות, און זיי וואלטן געלאפן צוריק צו זייערע אייגענע, און דאס זעל־בע — פארקערט.

ניט אומזיסט האט די ליטווישע רע־גירונג פארלאנגט פון די אידן וואס זיי־נען געפארן קיין בירא־בידזשאן, אז זיי זאלן זיך אפזאגן פון זייער ליטווישער בירגערשאפט: זי האט געוואלט זיין זיכער, אז זי ווערט פון זיי פטור אויף אן אמת׳ן...

* * *

צו וואס איז די זאך געגליכן?

צו א מענשן וואס טראגט אן איינגע פאר שיך, וואס קוועטשן אים די פינ־גער.

מאטערט ער זיך מיט זיי אזוי לאנג, ביז ער האט א געלעגנהייט צו פאר־בייטן זיי אויף אן אנדער פאר שיך, — מאגן זיך יענע זיין נאך איינגער, אויב נאר יענע קוועטשן אנדערע טיילן פון די פיס.

האט די ערשטע פאר שיך גע־קוועטשט די פינגער, וועט די צווייטע פאר אים לאזן אפכאפן אביסל דעם אטעם און אויסרוען די פינגער.

קוועטשט אים אבער די צווייטע פאר שיך ארויס די נשמה אין די אפצאסן, אדער רייבן אים דעם אויבערשטן טייל פונם פוס, בייט ער זיי צוריק איבער אויף דער ערשטער פאר שיך.

אז ס׳איז אזא צייט און אזא געזעל־שאפט, אז קיין "גרוימע שיך" איז בכלל ניט בנמצא. האלט מען אין איין בייטן איין איינגע פאר אויף דער צווייטער...

* * *

אדער האט איר זיך פארטראכט ווען אויף דעם, וואס, בעת דער אלגעמיינער מענשן שטראם ציט זיך בכלל פון דארף אין שטאט, ציט זיך גלייכצייטיק אויך א פארקערטער שטראם, פון שטאט אין דארף אריין?

און ביי אידן איז אגב דער שטראם וואס ציט זיך צום דארף בכלל גרעסער, ווי דער פארקערטער.

און אפילו איצט, ווען די לאנדווירט־שאפט ביי אונז און אין אנדערע לענ־דער מאכט דורך אזא קריטישן פעריאד, געפינען זיך נאך א היבש ביסל בעלנים אין די שטעט, וואס זוכן די מעגלאכ־קייט צו באזעצן זיך אויפן לאנד, כאטש זיי ווייסן זייער גוט, אז קיין גליקן דער־ווארטן זיי דארטן ניט.

ס׳איז די מעשה מיט די שיך: אז מען רייבט אן די פיס אויף איין באַ־שטימטן ארט, וועט מען זיך כאפן פאר וועלכער ס׳איז פאר שיך, ווי איינגע זיי זאלן ניט זיין און אנגעפילט מיט טשוועקעס, אבי זיי זאלן ניט קוועטשן פונקט דעם ווייטיקדיקן פלאץ.

* * *

עס זיינען דא א סך אידן וואס פילן זייער שטארק די מאזאליעס וואס די שטאט האט זיי אנגעריבן, — זיי, מער ווי ווען ס׳איז אנדערש.

עס איז דערפאר קיין וואונדער ניט, וואס ביי אידן איז די "צוריק צום לאנד באוועגונג" שטארקער פראפארציאנעל, ווי ביי ווען ס׳איז אנדערש, און וואס אידן זיינען פאקטיש דאס איינציקע פאלק, וואס גייט איצט מער פון שטאט אין דארף, ווי פון דארף אין שטאט.

דאס איז א סטיכישער פראצעס, וואס דארף ביסלאכווייז נארמאליזירן דאס אידישע לעבן.

## בענטוויטשעס רעזיגנאציע דיסקוטירט אין הויז

### פעספילד האט קאנטיק געצוואונגען אידישן אטארני דזשענעראל צו רעזיגנירן, לויט מיניסטערס ענטפער אויף אנפראגע. — רעגירונג באטראכט נאך פלאן פון הלואה פאר פאלעסטינער אנטוויקלונגס פלאן, זאגט טאמאס

(ספעציעלע טעלעגראמע צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

לאנדאן, סעפט. 24 (איטא). — אז לארד פעספילד איז געווען פאראנט־ווארטלאך פאר דעם וואס בענטוויטש האט רעזיגנירט פונם פאסטן פון אטאר־ני דזשענעראל אין פאלעסטינע, איז אנטדעקט געווארן נעכטן אין הויז, ווען דזש. ה. טאמאס, קאלאניאל מיניסטער, האט געענטפערט אויף אן אנפראגע וועגן דעם ענין פון דעם ארבעטער דע־פוטאט דזשאשיא וועדזשוואוד.

מר. טאמאס האט דערקלערט, אז "די אייגנארטיקע נאציאנאלע און פאליטי־שע באדינגונגען" אין פאלעסטינע האבן עס געמאכט פאר זייער שווער אנצור־האלטן מר. בענטוויטשעס באדינונגען, וואס דארף אבער בשום אופן ניט ווארפן קיין שאטן אויף זיין כאראק־טער. דאס מיינט אייגנטלאך, אז לארד פעספילד, דער דאמאלסטדיקער קאלא־ניאל מיניסטער, האט אים געצוואונגען צו רעזיגנירן.

מר. טאמאס האט ווייטער דער־קלערט, אז די רעגירונג האט מר. בענט־וויטשן צוויי מאל אנגעבאטן העכערע פאסטנס אין גערינגלאכער קאלאניא־לער דינסט, אבער ער האט זיי ניט גע־וואלט אננעמען, דערקלערנדיק, אז ער וועט ניט אננעמען קיין אנדער פאסטן אויסער פאלעסטינע, און די רעגירונג האט קיין אנדער ברירה ניט געהאט, ווי צו לאזן בענטוויטשן גיין אויף א פענסיע.

מר. וועדזשוואוד, צו וועמען דער ענטפער איז אדרעסירט געווארן, איז דא אויפגעשפרונגען, פרעגנדיק, אויב בענטוויטש איז געבעטן געווארן צו רע־זיגנירן דערפאר וואס ער איז א איד. דער ספיקער האט זיך אריינגעמישט, און מר. טאמאס האט ניט געענטפערט אויף דער דאזיקער פראגע.

פון ענטפערס אויף ווייטערדיקע אנ־פראגעס וועגן דעם זעלבן ענין פון האר־ווארד ביורי איז קלאר געווארן, אז נ. בענטוויטש האט רעזיגנירט מיט אכט יאר פריער, איידער זיין דינסט האט אים בארעכטיקט צו א לעבנסלייגלאכער פענסיע, און מען האט געמוזט דורכ־פירן ספעציעלע רעגולאציעס צו בא־רעכטיקן אים צו דער פענסיע.

לאנדאן, סעפט. 24 (איטא). — די הלואה פאר דעם פאלעסטינער אנטוויק־לונגס פלאן וועט פארהאנדלט ווערן אין פארלאמענט אין דער געהעריקער צייט, אינם ליכט פון דער אלגעמיינער פינאנ־ציעלער לאגע, האט דזש. ה. טאמאס דערקלערט אין הויז אין ענטפער אויף אן אנפראגע פון פענער בראקוויי וועגן דעם, אויב די רעגירונג האט בדעה אנ־צוגיין מיט דער הלואה.

דער פאלעסטינער אנטוויקלונגס פלאן, ווען ער זאל נאר גוטגעהייסן ווערן, וועט פארוואלטעט ווערן פון אן אנטוויקלונגס דירעקטאר, האט מר. טא־מאס ווייטער דערקלערט. ער האט זיך אבער אפגעזאגט פון צו פארהאנדלען די דעטאלן פונם פלאן ביי איצטיקן מאמענט.

## געוועזענער וויניפעגער תושב, ש. פרענקל, באגייט זעלבסטמארד אין ניו יארק צוליב נויט

פון דער מלחמה איז ער געווען איי־נער פון די ערשטע אנצושליסן זיך אין דעם אידישן לעגיאן.

דער פארשטארבענער האט איבער־געלאזן צוויי בריוו. אין איינעם פון זיי, צו דער ציוניסטישער ארגאניזא־ציע, האט ער דערקלערט זיין טראגישע לאגע פאר די לעצטע חדשים. ער שרייבט, אז ער פילט זיך ניט געזונט און איז מיד פון א לעבן וואס האט אים ניט געבראכט קיין שום רעזול־טאטן. אין זיין צווייטן בריוו צו א פריינט, איזידאר הערים, בעט ער אים צו פארקויפן דאס ביסל מעבל וואס ער לאזט איבער, און באצאלן מיט׳ן געלט צוויי וואכן דירה־געלט וואס ער בלייבט שולדיק און צוויי דאלאר צו א פרעמדן מענשן אין הויז.

שלמה פרענקל

די טרויעריקע בשורה איז אהער אנגעקומען, אז שלמה פרענקל, א גע־וועזענער וויניפעגער תושב און בא־קאנטער אמעריקאנער ציוניסטישער עסקן און ארגאניזאטאר, איז באגאנ־גען זעלבסטמארד אין זיין ארימער וואוינונג אין בראנקס, ניו־יארק. די הויפט אורזאך פאר זיין האנדלונג איז געווען — עקאנאמישע נויט: ער האט לעצטנס ציטנוויז געליטן פאקטיש הונגער.

דער פארשטארבענער איז געווען ארום פופציק יאר אלט, און ער האט איבערגעלאזן א פרוי און קינדער אין ארץ־ישראל. איינער פון זיינע זין איז דער סעקרעטאר פון דער שטאט תל־אביב.

אין די יארן 1913־1914 האט של־מה פרענקל געוואוינט אין וויניפעג, און ער האט דא געשפילט א באדייטנ־דיקע ראל אין די אידישע געזעלשאפט־לאכע קרייזן בכלל, און אין די ציו־ניסטישע בפרט. פאר א געוויסער צייט האט ער דא ארויסגעגעבן א וועכנט־לאכע צייטונג. מיט א פאר יאר צוריק איז ער דא געווען אויף א באזוך אין ציוניסטיש ארגאניזאטארישע אינטע־רעסן, און ער האט דא געמאכט א היבשן רושם מיט זיינע זייער וואר־מע ציוניסטישע אפילן. אין דער צייט

## אפילו טורמע קריגט מען ניט וויפל מען וויל...

סט. קעטערינס, אנט., סעפט. 24. — דער איצטיקער קריזיס האט דערגרייכט אזוי ווייט, אז אפילו אויף טורמע איז א דוחק, און מען קריגט ניט פון דעם וויפל דאס הארץ גלוסט.

דזשאן פעדארטשוק האט אויס־געבראכן די פענסטער אין זיין ווייבס הויז, כדי מען זאל אים בא־לוינען מיט קעניגס קעסט און קווארטיר. ווען דער ריכטער האט ביי אים געפרעגט, וואס פאר א שטראף ער זאל אים געבן, האט פע־דארטשוק פארגעשלאגן א יאר טור־מע. דער ריכטער איז אבער געווען קארג און האט מער ווי א חודש אים ניט געגעבן.

— וואס איז איין חודש? — האט פעדארטשוק באקלאגט זיך. — עס לויפט דאך דורך אזוי שנעל. און דאן וועל איך דאך אייך ווידער דארפן מטריח זיין!

די טענות האבן ניט געהאלפן. מער ווי איין חודש האט ער ניט געקראגן.

## נאגדים ענגלישע נאכפאל־גערן זאגט זיך אפ פון ירושה

לאנדאן, סעפט. 23. — מיס מאד־לין סלייד, די טאכטער פון אן ענג־לישן אדמיראל, וועלכע איז געווארן א נאכפאלגערן פון גאנדי׳ן איז ניט דער־מאנט געווארן אין דער צוואה פון איר מוטער און זי וועט ניט קריגן קיין חלק פון דער ירושה.

לידי סלייד האט איבערגעלאזט א פארמעגן פון ארום פופציק טויזנט דא־לאר צו אן אנדער טאכטער, מרס. עד־וואַרד ווערנאו.

מיס סלייד האט געזאגט, אז זי האט געבעטן, אז איר נאמען זאל ניט דער־מאנט ווערן אין דער צוואה און אז זי נעמט אויף די פארפעלטאכטע צור־אה מיטן גאנצן הארצן. זי האט ווייטער דערקלערט, אז זי האט ניט גע־וואלט באנוצן זיך מיט דעם פארמעגן וואס איר מוטער האט איבערגעלאזט, ווייל דאס וואלט געווען ניט אין אנ־קלאנג מיט דעם ארט לעבן וואס זי פירט.

—(::)—

## ווילן עפענען עסטע־וואנער מינען מיט סטרייק־ברעכער

עסטעוואן, סאק., סעפט. 24. — די מינען אייגנטימער האבן זיך פאקטיש אפגעזאגט פון אננעמען דער רעגירונגס אריינמישונג אויסצוגלייכן דעם סטרייק און זיי זיינען ניט געקומען לעצטן אוו. צו א קאנפערענץ מיט די סטרייקער, פארופן פון דעם רעגירונגס פארשטייער, מר. קעמפבעל.

אנשטאט דעם האבן די באלעבאטים טעלעגראפירט צו דער פראווינציעלער און צו דער פעדעראלער רעגירונג, פאר־דערנדיק גענוג פאליציייאישע פראטעק־ציע צו עפענען גלייך זייערע מינען מיט סטרייק־ברעכער, ווייל זיי קאנען מער ניט האלטן די מינען געשלאסן.

## הינער גנב געפינט אויס, אז גנבה׳שע ביז־נעס איז אויך אין דער ערד

גנבים זוכן, געווינלאך, צו מאכן א לעבן פון גנבה און, אויב מעגלאך, אפשפארן א דאלאר אויף א רעגנדיקן טאג. אט איז אבער א פארקערטער פאל, וואו פונקט דער בא׳גנב׳טער איז פארבליבן דער צופרידענער און דער גנב טראגט זיך ארום מיט הארצוויי־טיק.

עס האט אימיצן פארשמעקט צו גנב׳ענען עופות, איז ער אוועק צו א פארמער אין סט. דזשערמיין און ער האט גע׳גנב׳עט פערציק הינער, אבער אין גרוים אייליעניש האט ער פארלארן א בייטל מיט 217 דאלאר מזומן געלט.

ווען דער אייגנטימער פון דער פא־רעם האט זיך געכאפט, אז עס פעלן אים זיינע הינער האט ער אנגעהויבן נאכצופארשן און טכן א שפור צו דעם גנב און ער האט טאקע געפונען — א בייטל מיט געלט ליגנדיק אויפן דיל אין הינער שטיבל, און ווען ער האט איבערגעציילט די מזומנים האט ער זיך זייער דערפרייט מיטן פיינעם אויסבייט.

דעם גנב איז אבער ניט געווען אזוי פריילאך אויפן הארצן מחמת פאר 217 דאלאר וואלט ער געקאנט איינ־האנדלען א סך א גרעסערע מציאה, איז ער געקומען צום פארמער און ער האט געפרעגט צי האט יענער צו פאר־קויפן הינער. געהאפט האט ער נאטיר־לאך צו געפינען זיין פארלארן געלט.

דער פארמער האט אים אריינגעפירט אין הינער שטיבל און ער האט נאכ־געפאלגט וואס דער "קונה" וועט טאן, און ער האט געזעען ווי דער אויפ־קויפער פון עופות זוכט־מיט די אויגן אין יעדן ווינקעלע, און פארן פאר־מער איז קלאר געווארן, אז דער "קו־נה" איז טאקע דער קרבן.

פופצן מינוט האט ער געזוכט און ער האט ניט געפונען — ניט קיין הי־נער און ניט קיין געלט, און דער פארמער האט אים געלאזט גיין אין טרויער.

—(::)—

## ריכטער האמילטאן ביי די י. מ. ה. א.

"קינדער פראבלעמען אין׳ם קינ־דער געריכט", וועט זיין די טעמע פון א לעקציע וואס וועט געהאלטן ווערן פון ריכטער האמילטאן פון "דזשוא־וועניל קאורט" ביי אן אלגעמיינער פארזאמלונג פון די י. מ. ה. א., דינ־סטאג דעם זעקסטן אקטאבער, 8.30 אוונט אין י. מ. ה. א. קלוב צי־מערן.

## זעקס קינדער אומגעקומען אין שריפה אין העיג, סאסק.

### פייער איז אויסגעבראכן ביינאכט אין הויז פון דייטשן פאר־מער, בעת די עלטערן זיינען ניט געווען אין דער היים. — נאך דריי קינדער האבן זיך געראטעוועט, שפרינגענדיק פון די פענסטער

העיג, סאסק., סעפט. 23. — זעקס קינדער, אין עלטער פון 10 חדשים ביז 13 יאר, זיינען אומגעקומען, ווען א שריפה האט פארניכטעט לעצטן אוונט די פארם־הויז פון דזשאן פ. אונרו, א דייטשער פארמער, ניט ווייט פון דא־נען. דריי עלטערע קינדער פון דער פא־מיליע פון ניין האבן זיך געראטעוועט, שפרינגענדיק פון די פענסטער.

דער פאטער און די מוטער זיינען דעם אוונט ניט געווען אין דער היים. — זיי זיינען אוועק צו גאסט צו זייערן א שוועסטערקינד ניט ווייט פון דאנען.

די שריפה האט זיך קאנטיק אנגעפאנ־גען פון אן איבערגעהייצטן אויוון. הינ־טער וועלכן עס איז געלעגן טרוקענע האלץ.

דער ערשטער צו באמערקן דעם פייער איז געווען דער עלטערער זון פון דער פאמיליע, דזשאן, 16 יאר. ער האט אן עפן געטאן די טיר פון זיין צימער און האט דערזען די הויז אנגעפילט מיט פלאמען. ער האט געמאכט קולות אויפ־צווועקן די איבעריקע קינדער. און איז אליין געשפרונגען פון פענסטער. נאך צוויי קינדער, טעאדארינא און פעטער, זיינען אויך געשפרונגען פון פענסטער, אבער זיי זיינען שוין געווען גאנץ ערנסט צעבראכן.

די אינגערע 6 קינדער זיינען אלע אומגעקומען. זיי זיינען געווען: איי־זעק, 13; אנא 1, מערי, 6; סארא, 5; אברהאם 3½, און קארנבי, 10 חדשים.

דאס קערפערל פונם עופה׳לע איז גע־לעגן אין בעטל. פיר פון די אומגעקומע־נע קינדער זיינען געלעגן אין א בעט, צוגעטוליעט איינס צום צווייטן.

—(::)—

## קאנאדער דאלאר הע־כער אויף 1 סענט

ניו־יארק, סעפט. 24. — דער קא־נאדער דאלאר, נאכדעם ווי ער איז גע־פאלן אויף דער הינער בערזע אינם משך פונם טאג ביז 91 סענט, האט אנגעהויבן דערנאך קומען צו זיך, און האט זיך געשלאסן צו 94 סענט, איין סענט העכער ווי דער פריערדיקער טאג.

א טראנספארט פון 490 מיליאן דא־לאר אין קאנאדער גאלד איז אנגעקו־מען קיין ניו־יארק, אבער שוין נאכדעם ווי די בערזע איז געשלאסן געווארן, אזוי אז דאס האט ניט געווירקט צו העכערן דעם פרייז פונם דאלאר.

—(::)—

## גרויסע קארפאראציעס שניידן שכירות

### ארבעטער זיינען גרייט צו בא־קעמפן רעדוקציעס

ניו־יארק, סעפט. 23. — די פאלגנ־דע קארפאראציעס האבן אנאנסירט, אז זיי וועלן שניידן די שכירות פון זייע־רע ארבעטער: יונייטעד סטייטס סטיל; דזשענעראל מאטארס; יונייטעד סטייטס ראבער; די אמעריקאן סמעלטינג און רעפיינינג קאמפאני און די אטא קופער קאמפאני.

מעטיו וואל, וויצע־פרעזידענט פון דער אמעריקאנער ארבעטער פעדערא־ציע האט געלאזט וויסן, אז די אר־גאניזירטע ארבעטערשאפט וועט ארויס ווייזן א ווידערשטאנד און, אז זי וועט ניט לאזן שניידן די שכירות. ער האט אויסגעדריקט גרויס באדויערונג און אנ־טוישונג, גלויבנדיק אז דאס שניידן די שכירות ביי די ארבעטער וועט ניט ברענגען קיין גוטעס — ניט אויפן עקאנאמישן ווי אויך ניט אויפן געזעל־שאפטלאכן געביט.

## סי. פי. אר. שאפס וועלן בלייבן געשלאסן

קאלגארי, אלטא., סעפט. 24. — עס איז דא זייער ווייניק האפענונג אז די סי. פי. אר. שאפס זאלן אינגיכן צוריק געעפנט ווערן, האט דערקלערט מעיאר דייווידסאן, נאכדעם ווי ער האט גע־קראגן א בריוו פון פרעמיער בענעט וועגן דעם ענין. דער פרעמיער האט דערקלערט, אז די סי. פי. אר. האט גע־מוזט שליסן א צאל שאפס, ווייל אירע פארדינסטן זיינען אזוי געפאלן, אז זי האט זייער ווייניק איבער די פראצענטן וואס זי מוז צאלן פאר געבארגטן קאפי־טאל.

מעיאר דייווידסאן גלויבט, אז די שאפס וועלן פאר א געוויסער צייט מוזן בלייבן געשלאסן.

## ארבעט אויף נייער אוניווערסיטעט געביידע אפגעלייגט

### דאמיניאן רעגירונג זאגט זיך אפ פון איינשליסן סייענס געביידע אין רעליף פראגראם

די ארבעט אויף דער נייער סייענס געביידע פון מאניטאבא אוניווער־סיטעט איז נעכטן ביי טאג אפגע־שטעלט געווארן, דערפאר וואס די דאמיניאן רעגירונג האט זיך אפגעזאגט צו העלפן אין דער קאנסטרוקציע פון דער געביידע אלס ארבעטסלאזיקייט רעליף פראיעקט.

אזוי פיל ווי צוויי הונדערט און דריי־סיק ארבעטער, וועלכע האבן שוין גע־גראבן דעם פונדאמענט, זיינען ארויס־געווארפן געווארן פון דער ארבעט.

האנ. וו. ר. קלאב, מיניסטער פון געזעלשאפטלאכער ארבעט האט גע־געבן א באפעל צו אפשטעלן די אר־בעט, נאכדעם ווי האנ. ט. ג. מוירפי, אינערן מיניסטער, האט אפגעזאגט די הילף פון דער דאמיניאן רעגירונג.

בקשות וואס זיינען טעלעגראפירט געווארן צו האנ. גידעאן ד. ראבערט־סאן, ארבעטס מיניסטער און דירעק־טאר פאר ארבעטסלאזיקייט הילף פאר דער דאמיניאן, אז די סייענס געביידע זאל אריינגענומען ווערן אין דער רע־ליף פראגראם זיינען אויך צוריקגעווי־זען געווארן פון דעם מיניסטער.

די טעלעגראפישע בקשות וואס זיי־נען געשיקט געווארן צום ארבעטס מי־ניסטער זיינען געווען פון דעם וויני־פעגער באָרד אוו טרייד, קאנאדער מא־נופעקטשורערס אסנ׳ן; בילדינג טריידס קאונסיל, פון דעם טריידס און לייבאר קאונסיל און פון דעם בילדערס עקסטשענדזש. זיי אלע האבן געבעטן דעם מיניסטער אז די פעדעראלע רע־גירונג זאל ביישטייערן צוגלייך מיט דער פראווינץ אויף דער קאנסטרוקציע פון דער סייענס געביידע אלס א פרא־יעקט צו געבן ארבעט צו וויניפעגער ארבעטסלאזע.

דער ארבעטס מיניסטער האט לעצ־טען שבת דערקלערט אז ער האט געהאט א שמועס מיט פארשיידענע תושבים פון מאניטאבא און, אז ער האט ניט געפונען קיין סימפאטיע פאר דעם פראיעקט פון דער סייענס גע־ביידע, ווייל עס וואלט ניט געווען קיין גרויסע פארלייכטערונג פאר די אר־בעטסלאזע און עס וואלט ניט געדינט אין די בעסטע אינטערעסן פון דער וויניפעגער באפעלקערונג ווייל דער אוניווערסיטעט ווערט געבויט מייל ווייט פון שטאט.

סענאטאר ראבערטסאן האט גע־זאגט, אז אויב עס וואלטן געמאכט געווארן אויסבעסערונגען און אויס־ברייטערונגען אין וויניפעגער סקולס וועלכע זיינען איבערפילט, וואלט עס געווען פון גרעסערן בענעפיט צו די ארבעטסלאזע, ווייל זיי וואלטן געהאט ארבעט אין די גרעניצן פון שטאט.

נאכדעם ווי האנ. ט. ג. מוירפי האט נעכטן אפגעהאלטן א קאנפע־רענץ מיט האנ. וו. ר. קלאב, האט דער ערשטער געזאגט, אז עס טוט אים לייד, וואס ער קאן ניט ענדערן סענאטאר ראבערטסאנ׳ס באשלוס. קענען דער סייענס געביידע, און דער־פאר קאן ער ניט אויטאריזירן די פאר־זעצונג פון דער ארבעט.

די טעלעגראמע פון דער צוריקווייזונג פון סענאטאר ראבערטסאן איז געווען אין ענטפער אויף א טעלעגרא־מע וואס מר. קלאב האט צו אים געשיקט בעטנדיק אים ער זאל ווידער באטראכטן דעם פראיעקט פון דער סייענס געביידע.

## שולדיקע אין ראש השנה איבערפאל באשטראפט מיט גע־פענגעניש פון 9 ביז 21 חדשים. — גראף העלדארף און היטלעריסטישער טרופן קאמאנדיר ערנסט לייקענען זייער שולד

(ספעציעלע טעלעגראמע צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

בערלין, סעפט. 24 (איטא). — אויי־סערגעוויינלאך הויכע שטראפן זיינען אויסגעטיילט געווארן צו די נאציס, וועלכע דער געריכט האט געפונען שול־דיק אין אטאקירן אידן די צווייטע נאכט פון ראש־השנה, בעת די ראיאטן אין קורפירסטנדאם געגנט.

12 פון זיי זיינען פאראורטיילט גע־ווארן צו איין יאר געפענגעניש יעדע־רער; 8 צו איין יאר מיט 3 חדשים; 2 צו 17 חדשים; איינער צו 21 חדשים, און נאך 4 צו 9 חדשים יעדערער.

זייער ווייניק פון די אנגעקלאגטע זיינען באפרייט געווארן צוליב מאנגל אין באווייזן קעגן זיי. דער פרעזידענט פונם געריכט האט באזירט די שווערע אורטיילן אויף דער קלאגע פון שטערן די עפנטלאכע רואיקייט און קאנספירא־ציע קעגן אן אנערקענטער רעליגיע.

די היטלעריסטישע פירער, גראף העלדארף און היטלעריסטישער טרופן קאמאנדיר ערנסט, וועלן פראצעסירט ווערן באזונדער, דעם קומענדיקן פרייז־טאג. ביז איצט זיינען זיי אויפגעטראגן אין געריכט בלויז אלס עדות אינם פרא־צעס פון די איבעריקע היטלעריסטן.

ערנסט האט אינם פארהער הוצפהדיק געלייקנט זיין באטייליקונג אין די ראי־יאטן, דערקלערנדיק, אז ער איז דאן דורכגעפארן זיך איבער קורפירסטנדאם ניט כדי צו געבן באפעלן אלער קא־מאנדירן.

העלדארף האט דערקלערט, אז ער איז דאן געקומען אין קורפירסטנדאם צו שיקן די נאציס אהיים. דערויף האט דער ריכטער געפרעגט ביי אים, ווער האט עס געשיקט די נאציס אויף קור־פירסטנדאם, אויף וואס העלדארף האט געענטפערט, אז דאס איז אפשר געווען א פראוואקאציע פון די קאמוניסטן.

דער פרעזידענט האט אבער אזא דער־קלערונג אפגעזאגט זיך פון אנצונעמען.

העלדארף האט צום סוף דערקלערט, אז די דעמאנסטראציע האט ניט געהאט קיין באשטימטן אנטיסעמיטישן כא־ראקטער ווייל נאציס האבן אפילו ניט געוואוסט אז ראש־השנה איז אויסגע־פאלן דעם דאזיקן אוונט. די נאציס, האט ער געזאגט, האבן ניט בדעה צו אטאקירן איינציקע אידן, נאר זיי בא־קעמפן בלויז דעם אידישן קאפיטאליס־טישן סיסטעם.

## י. העסטרין ברענגט א טרויעריקן גרוס פון אידישן און אלגעמיינעם לעבן אין איראפע

### אומעטום געפינט ער בילדער פון עלנד, נויט און מורא פאר דעם מארגנדיקן טאג. — בלויז אין ארץ ישראל געפינט ער א ליכטיקן שטראל אינם אידישן לעבן

— דריי חדשים האב איך ארומגע־רייזט, טויזנטער מיילן "איבערגע־שפאנט", איבער יבשה און ים, מיט אייזנבאן און שיפן, דורך פארשיידענע לענדער און געגנטן — אבער אומעטום געטראפן די מענשלאכע נויט און צארן; וואס ברענגט אונז דער מארגנדיקער טאג? — אט אזוי האט דערקלערט י. העסטרין, וועלכער האט זיך נאר־וואס צוריקגעקערט פונם ציוניסטישן קאנגרעס און פון א רייזע איבער ארץ־ישראל, אין א ספעציעלן אינטערוויו פאר "דאס אידישע ווארט".

— שוין דרייצן יאר נאך דער וועלט מלחמה, און די וואונדן ווייט פון פאר־היילט. ביים קלענסטן ריר — טריפט בלוט. פייניקן, ווייטיקן — דער עקאנא־מישער קריזיס שפרייזט ארום איבער דער גאנצער וועלט, שאפט פאניק און מורא — די וועלט צאלט קריג־רעפא־ראציעס...

— געטריבן פון נויט, און שרעק פון חורבן, לערנען פעלקער די תורה פון מענשלאכער אכזריות פון איינעם פארן אנדערן — די תורה איז אבער אזא נייע, אזא אומגעוויינלאכע, און מען קערט זיך פון איר אפ. אויף צו להכעיס די איינענע אינטערעסן רינגלט מען זיך ארום מיט צוימען און מיט ווענט. מען רופט זיי שוץ־טאריפן... די שוץ איז אבער קיין שוץ ניט, מען שפארט זיך אן אויף א קנה רצוץ...

— איר שמועס מיטן פראנצויז, מיטן שווייצאר, מיטן איטאליענער, מיטן דייטש — אלע זיינען מקנא אמעריקע, איר גרויסער טאריף־חכמה, און זיינען פשוט אנטוישט, ווען איר דערציילט זיי, ווי די "באשיצטע" אמעריקאנער שטייען אין דער "ברעד־ליין"...

***

— און אונזערע אייגענע, אהינו בני ישראל?

— אומעטום בענקענדע זיי, זייערע געזיכטס־צוגן טעווטס געענדערט. צו פאסנדיק זיך צו נייע שפראכן, צו נייע קלימאטן — אבער דער טרויער אין זייערע אויגן דער אלטער, בלויז מער פאר־טיפט...

— צו די אלטע פאראנטגען אידישע פנים׳ער פון רוסלאנד, פוילן און רו־מעניע זיינען איצט צוגעקומען אונזע־רע "דייטשן". די איינגעזאפטע "דייט־טשישקייט", עכטע אייראפייאישע קול־טור זיינען קיין הילף ניט. לתיפוך, די געפאלנקייט איז גרעסער.

— אזוי איז מיטן עלטערן און מיט־טלען דור — די יונגווארג ווייל זיך ניט אונטערגעבן, איר ניט אויסגענוצטע יוגנט־ענערגיע העלפט איר עטוואס...

(שלוס אויף לעצטער זייט)

## היינט מיטינג פון פרויען פון תלמוד־תורה

דער פרויען קולטור פארבאנד פון תלמוד תורה בעט אונז צו מעלדן, אז זיי וועלן אפהאלטן א וויכטיקע פאר־זאמלונג היינט אוונט אין תלמוד תורה זאל און, אז עס איז וויכטיק אז אלע מיטגלידערנס זאלן אנוועזנד זיין.

## יאפאן ציט טיילווייז צוריק אירע טרופן פון די אקופירטע געביטן אין מאנדזשוריע

טאקיא, סעפט. 24. — דאס אויסערן מיניסטעריום אנאנסירט, אז יאפאנעזי־שע טרופן אין דרום מאנדזשוריע ווערן צוריקגעצויגן פון די אקופירטע געביטן, אויסער דעם אייזנבאן געביט, וועלכער פארבלייבט אקופירט.

די אקופאציע, ווערט געמאלדן, איז שטארק איבערגעטריבן געווארן. און זי איז באמת איצט ווי כמעט באשרייגקט אויף דעם אייזנבאן געביט. אויסער עטלאכע פונקטן ווי קירין, טשאנגטשון און מוקדען. פון די אנדערע פונקטן זיי־נען די יאפאנעזישע טרופן צוריקגערופן געווארן.

דער יאפאנעזישער גענעראל־קאנסול אין כארבין האט אפגעלייקנט דעם בא־ריכט, אז ער זאל האבן געפאדערט א יאפאנעזישן גארניזאן צו באשיצן די לעבנס און אייגנטום פון די יאפאנעזער אין שטאט.

לאנדאן, סעפט. 24. — באריכטן פון פיפינג וועגן דער מאביליזאציע פון סאָ־וועטישע טרופן אין ווייטן מזרח ווערן אפגעלייקנט פון דער סאוועטישער ניי־עס אגענטור "טאס". עס ווערט בא־הויפטעט, אז אזוי לאנג ווי די יאפאנע־זער האבן באשלאסן ניט צו שיקן קיין טרופן קיין כארבין, האט די סאוועט רעגירונג ניט קיין אורזאך אריינצומישן זיך.

זשענעווע, סעפט. 24. — די פאר־זאמלונג פון דער פעלקער ליגע האט קאנטיק ניט געקאנט קומען צו קיין בא־שלוס וועגן אריינמישן זיך אינם כינע־זיש־יאפאנעזישן סכסוך. און א זיצונג וואס האט געזאלט פארקומען לעצטן אוונט וועגן דעם ענין איז אויפגעגעבן געווארן.